

การวิเคราะห์พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์ตามทัศนะจิตสำบูรณ์ ของเฮเกิล*

The Analysis of the Development of Artificial Intelligence Based on Hegel's Concept of the Absolute

พระรักเกียรติพงษ์ ทาวโร (อินเปุย), จักรพรรณ วงศ์พรพวัน

และพระครูภานาโพธิคุณ (สมชาย พังหมื่นไวย)

Phra Rakkietpong Thavaro (Inpeuy), Chakkapan Wongpornpavan

and Phrakhru Bhavanabhothikun (Somchai Phangmuenwai)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Inpeuy@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการปัญญาประดิษฐ์ 2) ศึกษาจิตสำบูรณ์ของเฮเกิล และ 3) วิเคราะห์พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์ตามทัศนะจิตสำบูรณ์ของเฮเกิล โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. จากนับด้วยนิ้วมือ สู่พีชคณิต ตรรกะภาษาในคอมพิวเตอร์มาสู่ปัญญาประดิษฐ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic AI) ภายใต้อุปกรณ์คำสั่งมนุษย์ ก้าวสู่การเรียนรู้เครื่องจักร (machine learning) ที่ไม่ต้องรอคำสั่งตัดสินใจด้วยตัวเองได้ สู่การเรียนรู้เชิงลึก (deep learning) เพื่อประมวลผลขั้นสูงซับซ้อนในยุคปัจจุบันที่สร้างสรรค์ความคิดอย่างก้าวกระโดด

2. เฮเกิลเสนอแนวคิดจิตสำบูรณ์โดยผ่านวิภาษวิธี โดยข้อเสนอ (Thesis) ไต่แย้งเห็นต่าง (Antithesis) และทำการสังเคราะห์ (Synthesis) แนวคิดนี้ไม่เน้นหาผลลัพธ์ได้ในทันทีแต่ใช้ทักษะเชิงปัญญาแสวงหาความจริงอย่างซับซ้อนเชิงลึกในปัญญาสร้างสรรค์ด้วยวิจรรณญาณ ย้อนทบทวนแนวคิดและสังเคราะห์ซ้ำๆ ในกระบวนการเดิมๆ ไปสู่สิ่งสำบูรณ์

*ได้รับบทความ: 25 พฤศจิกายน 2567; แก้ไขบทความ: 19 มิถุนายน 2568; ตอปรับตีพิมพ์: 24 มิถุนายน 2568

Received: November 25, 2024; Revised: June 19, 2025; Accepted: June 24, 2025

3. พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์ตามทัศนะจิตสำบูรณ์ของเฮเกิล AI ในยุคปัจจุบัน เป็นการปฏิเสธข้อจำกัดเดิมเพื่อปรับปรุงยกระดับให้ดีกว่าเก่าโดยแนวคิดสร้างสรรค์ใหม่ที่เชื่อมโยงผลสานความรู้หลากหลายพัฒนาอย่างก้าวข้ามผ่านศักยภาพปัญญาทางนามธรรมแสดงออกเป็นรูปธรรมเทคโนโลยีกลายเป็นนวัตกรรมหรือสิ่งสำบูรณ์อย่างมีความรับผิดชอบ กล่าวได้ว่าแนวคิดที่แตกต่างทั้งสองรูปแบบยืนอยู่บนหลักการวิภาษวิธีเดียวกัน

คำสำคัญ: พัฒนาการ; ปัญญาประดิษฐ์; จิตสำบูรณ์ของเฮเกิล

Abstract

The purposes of this research were: 1) study the development of artificial intelligence, 2) examine Hegel's concept of the Absolute, and 3) analyze the development of artificial intelligence from the perspective of Hegel's Absolute. The data was collected from primary and secondary sources and analyzed using descriptive methods based on inductive reasoning.

The results revealed that:

1. From counting with fingers to algebra, computer logic language to symbolic artificial intelligence (Symbolic AI) under the framework of human commands, moving towards machine learning that does not have to wait for commands to decide by itself, to deep learning for advanced and complex processing in the current era that creates ideas in leaps and bounds.

2. Hegel proposed the concept of the absolute mind through dialectics, by proposing (Thesis), arguing (Antithesis), and synthesizing (Synthesis). This concept does not focus on finding immediate results but uses intellectual skills to seek the truth in a complex and deep way in creative intelligence with judgment, reviewing ideas and synthesizing repeatedly in the same process to the absolute.

3. The development of artificial intelligence according to Hegel's view of absolute consciousness AI in the present era is a rejection of the original limitations in order to improve and elevate it to be better than before by new creative ideas that connect and integrate various knowledge, develop beyond the potential of abstract intelligence, manifest into concrete technology, become innovation or absolute things responsibly. It can be said that the two different ideas stand on the same dialectical principle.

Keywords: development; artificial intelligence; Hegel's Concept of the Absolute

1. บทนำ

โดยประวัติศาสตร์มนุษย์ได้นับคำนวณผ่านนิ้วมือ จนก้าวมาสู่พีชคณิตและตรรกะคณิตศาสตร์ พัฒนาขึ้นเป็นภาษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พัฒนาก้าวสู่การสร้างปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ให้คอมพิวเตอร์สามารถคิดเลียนแบบมนุษย์ กลไกสำคัญของ AI คือ การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) โดยเรียนรู้ข้อมูลตรวจสอบฝึกฝนตัวเอง ที่คาดการณ์ผลลัพธ์ได้ โดยไม่ต้องลงคำสั่งทุกขั้นตอน และพัฒนาขยับใกล้ความคิดมนุษย์ คือ การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) หัวใจสำคัญที่เป็นพลังขับเคลื่อน AI คือ อัลกอริทึม (Algorithm) ที่ทำงานแก้ปัญหาผ่านรูปแบบขั้นตอนวิธีซับซ้อนขั้นสูง และรับข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่วนซ้ำๆ (Loop) ไม่รู้จบ เพื่อปรับปรุงพัฒนาตัวเองให้บรรลุภารกิจ ฟังสังเกตว่า พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์สะท้อนอยู่บนหลักการวิภาษวิธีเฮเกิลที่ก้าวข้ามข้อจำกัดเทคโนโลยี เดิม (Thesis) ผ่านขั้นตอนวิธีอัลกอริทึมโดยความคิดนามธรรม ไปหักล้างข้อจำกัดเดิม (Antithesis) เพื่อบูรณาการความสามารถ (Synthesis) ขึ้นเป็นเครื่องเรียนรู้เชิงลึก (DL)

จากศาสตร์ตรรกะวิภาษวิธีของกรีกโบราณ ที่ก้าวข้ามเวลามาสู่ยุคปรัชญาสมัยใหม่ จอร์จ เฮเกิล (Hegel, 1977) นำประวัติศาสตร์ความรู้เดิมเชื่อมโยงองค์ความรู้วิทยาศาสตร์ยุคใหม่ และศักยภาพจิตวิสัยในตัวตนมนุษย์ ตีความวิเคราะห์ สังเคราะห์และพัฒนาจิตวิญญาณ (spirit) ต่อยอดภูมิปัญญานั้นคือ “จิตสัมบูรณ์ของเฮเกิล” ผ่านเหตุผลกระบวนการวิภาษวิธี (dialectic) ได้แก่ แนวคิดบางสิ่ง (Thesis) การโต้แย้ง (Anti-thesis) สังเคราะห์ (Synthesis) เพื่อยกระดับไปสู่ สิ่งสัมบูรณ์ (The Absolute) หรือภูมิปัญญาสูงสุด

บทความงานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายวิเคราะห์พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์ตามทัศนะจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิล ในมุมมองที่แตกต่างไม่ใช่เทคโนโลยีเครื่องมือใช้สอย AI เพียงด้านเดียวซึ่ง AI มีพัฒนาการผ่านเชิงนามธรรมผ่านสติปัญญาสร้างสรรค์ของมนุษย์ ไปสู่รูปธรรมความเป็นจริงในปัจจุบัน ผู้วิจัยนำจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิลมาเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างพัฒนาการปัญญาประดิษฐ์กับจินตนาการที่ไร้ขีดจำกัดได้หรือไม่? ผู้เขียนนำเสนอศักยภาพทางปัญญาในแนวคิดอัลกอริทึมและแนวคิดวิภาษวิธีของเฮเกิลเป็นเช่นไร อย่างไรก็ตาม ทั้งสองรูปแบบแม้จะมีสถานะแตกต่างกัน แต่ทั้งสองอย่างยืนอยู่บนหลักการวิภาษวิธีเดียวกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการปัญญาประดิษฐ์
2. เพื่อศึกษาจิตสัมบูรณ์ตามทัศนะของเฮเกิล
3. เพื่อการวิเคราะห์พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์ตามทัศนะจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมและจำแนกเอกสารออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) เช่น ปัญญาประดิษฐ์เบื้องต้น ของซูพันซ์ รัตนโกศา (2559), Artificial Intelligence: A Modern Approach (Russell & Norvig, 2020), และ Hegel’s Phenomenology of Spirit (Hegel, 1977) และ 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย สารนิพนธ์ และเอกสารวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

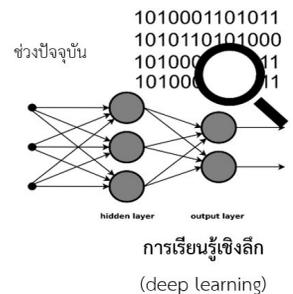
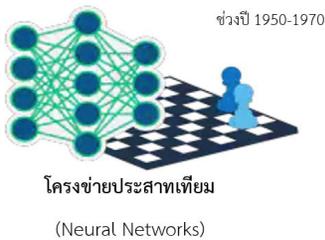
2. การตรวจสอบข้อมูลภายหลังการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นจึงจัดโครงสร้างเนื้อหาให้เป็นระบบตามหัวข้อที่กำหนดไว้ในสารบัญ

3. การวิเคราะห์และการเรียบเรียงข้อมูลข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแล้วจะถูกนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อหาข้อสรุปในแต่ละประเด็น

4. การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ พร้อมอภิปรายผลโดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงวิชาการที่ได้จากการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์นั้นมีการเปลี่ยนแปลงที่ตีสืบ เกิดจากกระบวนการเพื่อตอบสนองปรับเปลี่ยนตามพฤติกรรมมนุษย์ในสังคม วิวัฒนาการแบ่งระยะได้ 3 ยุค ดังนี้

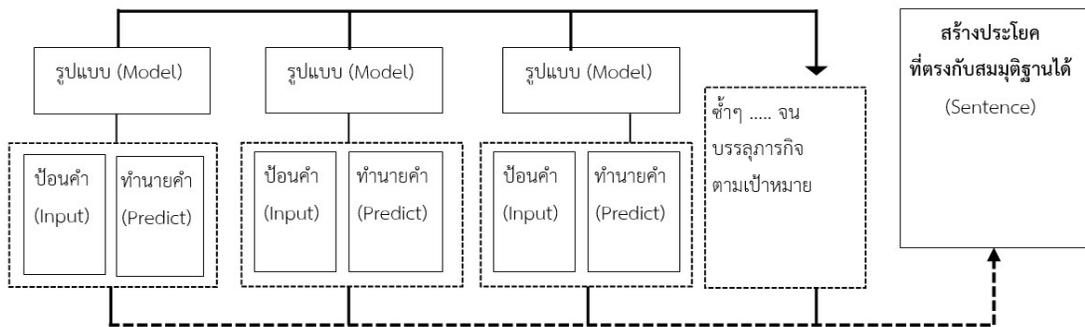
ภาพที่ 1 ลำดับพัฒนาการปัญญาประดิษฐ์

ปัญญาประดิษฐ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Artificial Intelligence: AI) เป็นโปรแกรมที่สามารถรับรู้ เหตุผล การกระทำและปรับตัวได้เฉพาะด้านเป็นวงแคบๆ ตามกรอบคำสั่งของมนุษย์ เช่น Chatbot ธนาคารบริการลูกค้าที่ตอบคำถามอัตโนมัติ หรือร้านค้าออนไลน์, AI เล่นเกม เช่น AlphaGo เป็นต้น

การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) เป็น AI ที่ใช้ ขั้นตอนวิธี หรืออัลกอริทึม (Algorithm) ชุดคำสั่งที่มีประสิทธิภาพ เมื่อได้รับข้อมูลมากขึ้นตามระยะเวลา โดยทำการเรียนรู้เข้าใจเก็บความรู้จากข้อมูล เช่น สะสมความรู้ไว้ในกฎของระบบผู้เชี่ยวชาญ แล้วทำการอนุมานคำตอบจากเหตุผลที่มีข้อมูลอยู่ แล้วนำไปสู่การการคำนวณค้นหาผลลัพธ์เพื่อตัดสินใจ โดยใช้รูปแบบ (Model) คือ นามธรรมความคิดที่บุคคลแสดงออกมาเป็นรูปธรรมในลักษณะใดๆ เช่น อักษร คำอธิบาย แผนผัง แผนภาพ เช่น IF<condition> THEN<action> ถ้า<เงื่อนไข> แล้ว<การกระทำ> ถ้าฝนตกแล้วเราต้องนาร่มไปด้วย เป็นต้น

รูปแบบการฝึก (Training Model)

ภาพที่ 2 รูปแบบการฝึก (Training Model)

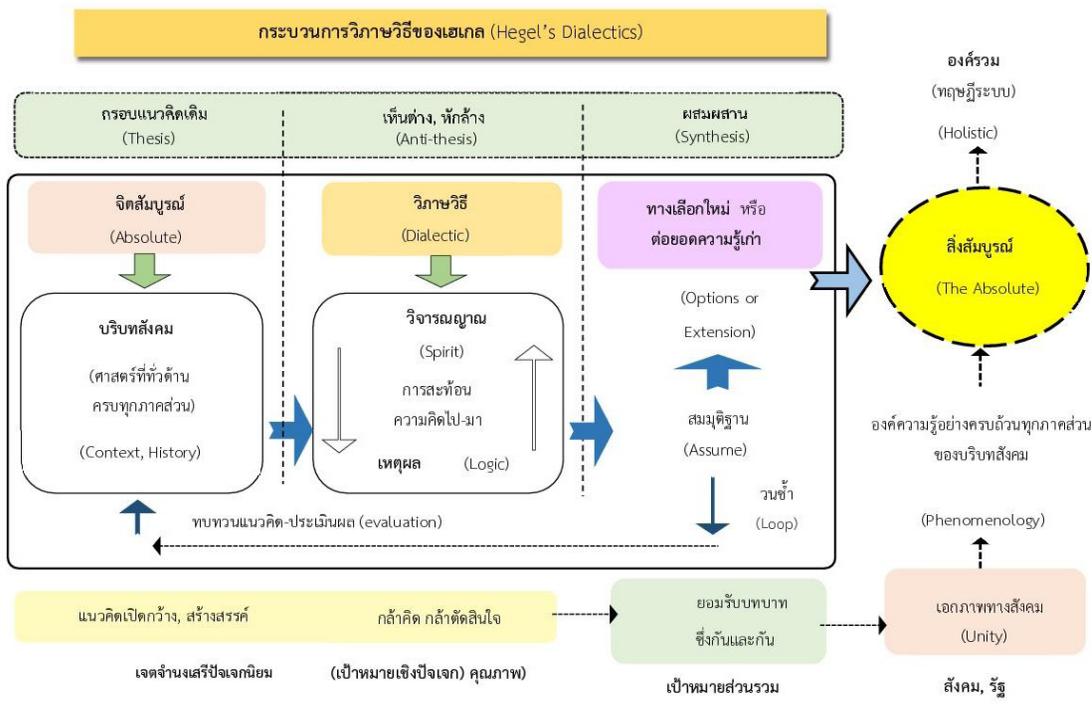
การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) กลุ่มย่อยของการเรียนรู้ของเครื่องจักร (ML) ที่เชื่อมโยงเครือข่ายประสาทหลายชั้น โดยเรียนรู้เข้าใจวิเคราะห์จาก ข้อมูลมหาศาล (Big Data) + อินเทอร์เน็ตทุกสรรพสิ่ง (Internet of Things) + โครงข่ายประสาทเทียม (Artificial Neural Network) + การจำลองภาษาขนาดใหญ่ (Large Language Model) + การประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural language processing) เพื่อให้ AI สื่อสารกับมนุษย์อย่างเข้าใจได้เป็นธรรมชาติ เพื่อวิเคราะห์ตัดสินใจโดยมนุษย์ในขั้นตอนสุดท้าย

กล่าวได้ว่า พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้ยกระดับชุดคำสั่ง (Algorithm) เพื่อหาเหตุผลผ่านกระบวนการที่สอดคล้องหลักการวิชาวิธีตามจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิลโดยใช้แนวคิดเก่า (Thesis) สิ่งขัดแย้ง (Antithesis) และ สังเคราะห์ (Synthesis) โดยรวมจุดเด่นทั้งหมดแล้วบูรณาการจนเกิดแนวคิดใหม่หรือปรับปรุงระบบให้ที่ดีกว่าเดิม แล้วยกระดับขึ้นเชื่อมโยงระบบเครือข่ายสารสนเทศเทคโนโลยี AI ทั้งหมดเพื่อตอบสนองผู้ใช้พฤติกรรมมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงตามวิวัฒนาการเทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบทางสังคม

กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุดเมื่อเกิดสิ่งขัดแย้งขึ้นอีกจะไปตั้งต้นแนวคิด (เก่า) ใหม่ เป็นวงจรพัฒนาการที่ไม่หยุดนิ่ง

จอร์จ เฮเกล (Hegel, 1977) นักปรัชญาสำคัญชาวเยอรมันสำนักกิดจิตนิยม (idealism) ในปี ค.ศ. 1817 เขาได้เขียนหนังสือ “ปรากฏการณ์วิทยาแห่งจิต” (The Phenomenology of Spirit) เขานำเสนอเรื่องจิตสำบูรณ์ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ บริบทสังคมเป็นสภาวะดำรงอยู่จริงในประวัติศาสตร์ ซึ่งเชื่อมโยงผ่านมวลความรู้หลากหลายที่ซึมซาบในทุกภาคส่วนของโครงสร้างสังคม เช่น การเมือง กฎหมาย ความเชื่อ จารีตประเพณี วัฒนธรรม ศิลปะและศาสนาเป็นต้น หล่อหลอมเข้ากับจิตวิสัย (พฤติกรรมมนุษย์) กลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวหรือ องค์กรวม (Holistic) เฮเกลกล่าวว่าบริบทมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เฮเกลอ้างว่าการโต้แย้งเป็นลักษณะเชิงปรัชญาที่เห็นต่างกับแนวคิดเก่า จึงนำวิธีเชิงวิภาษกรีกโบราณเป็นเครื่องมือแล้วใช้ความคิดเชิงวิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการหาเหตุผลความจริงโดยการใช้ทักษะปัญญา (spirit) เรียกว่า วิภาษวิธีแบบเฮเกล (Hegel’s dialectic) พัฒนาจิตวิสัยเติบโตทางปัญญา ผ่านจินตนาการไร้ขอบเขตอย่างก้าวหน้า ท้าล้างแนวคิดเดิม สู่การสังเคราะห์ผ่านวิจารณ์ญาณบูรณาการต่อยอดสิ่งเก่า ก้าวข้ามพัฒนาสิ่งใหม่ นำสมมุติฐานนี้ ย้อนกลับไปทบทวนทำซ้ำไปซ้ำมาสังเคราะห์อีกนับไม่ถ้วนจนเกิดเป็นภูมิปัญญา (Absolute Knowledge) ที่มีคุณค่าเชิงสากลต่อสังคมหรือรัฐ

ภาพที่ 3 วิภาษวิธีของเฮเกล (Hegel’s Dialectic)

กล่าวได้ว่า จิตสัมบูรณ์ของเฮเกิลคือองค์ความรู้เฉพาะด้านที่บูรณาการจากข้อมูลองค์ความรู้เดิม (ประวัติศาสตร์) โดยผ่าน “วิชาวิธีแบบเฮเกิล” (Hegel’s dialectic) เพื่อต่อยอดหรือหักล้างแนวคิดเก่า แล้วเกิดเป็นทางเลือกใหม่หรือนวัตกรรม เขาอ้างว่าเป็นจิตวิสัยปัจเจกได้พัฒนาผ่านเส้นทางความขัดแย้ง โดยจินตนาการก้าวหน้าไร้ขอบเขต สู่การสังเคราะห์ผ่านวิจารณ์ญาณ ที่สร้างทักษะการเติบโตทางปัญญา ไม่หยุดนิ่งจนได้ ภูมิปัญญาหรือ ความรู้สัมบูรณ์ (Absolute Knowledge) แล้วเมื่อจิตสัมบูรณ์ทุกภาคส่วน ทางสังคมได้มาเชื่อมโยงหล่อหลอมเป็นหนึ่งเดียวนั้นคือ รัฐ (State) หรือ ทฤษฎีระบบ (Holistic) ทั้งนี้ เฮเกิลย้ำว่า จิตวิสัยปัจเจกพึงคำนึงเชิงศีลธรรมเพื่อความรู้ที่ชัด เพื่อดำรงอยู่อย่างมีจริยธรรมภายใต้ระเบียบสังคม เพื่อความสงบเรียบร้อยและยั่งยืนภายใต้ระบบการปกครองผ่านรัฐ

จะเห็นได้ว่า พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์ เกิดจากสิ่งขัดแย้งในเทคโนโลยีเก่าที่ไม่สามารถตอบสนอง พฤติกรรมมนุษย์ในสังคมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วิวัฒนาการระบบเครือข่ายเทคโนโลยี AI ที่ก้าวหน้าใหม่ ๆ ให้ความเชื่อมโยงตอบสนองทันใจผู้ใช้ออนไลน์ทั่วโลก แม้ AI จะเป็นรูปธรรมแตกต่าง จากนามธรรมด้านจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิล แต่รูปแบบทั้งสองต่างก็ขึ้นอยู่กับหลักการวิชาวิธีตามทัศนะ จิตสัมบูรณ์ของเฮเกิล อย่างมีความรับผิดชอบ

5. อภิปรายผลการวิจัย

บทความนี้จะนำเสนอปรัชญาหลักซึ่งซับซ้อนเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดนำสนใจของจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิลที่เดินทางข้ามศตวรรษมาเชื่อมโยงระหว่างแนวทางพัฒนาการปัญญาประดิษฐ์ โดยเป็นการเปิดมุมมองใหม่ในการสำรวจทำความเข้าใจความคล้ายคลึงหลักสองประการ ได้แก่พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์เชิงวิชาวิธีกับบทบาทของ AI ในปัจจุบัน

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลกค่อนข้างถาวร พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังสะท้อนถึงกระบวนการทางปรัชญาในการแสวงหาความรู้ความเข้าใจ เวกเช่นแนวคิดของเฮเกิล (Hegel) ที่มองว่าความจริงและความรู้นั้นพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ผ่านการปะทะกันของความคิดก่อให้ เกิดความเปลี่ยนแปลงเข้าใจระดับใหม่โดยวิชาวิธี (Dialectics) แนวคิดซับซ้อนของจิตสัมบูรณ์ (Spirit / Geist) หมายถึง การรวมตัวของความรู้แต่ละส่วนทางจิตวิสัยเฉพาะทั้งหมด เพื่อให้เข้าถึงจิตสัมบูรณ์ดัง Findlay (1977) กล่าวอ้างไว้ จิตสัมบูรณ์คือเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาทางจิตวิญญาณแสดงออกผ่าน ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมต่างๆ เป็นการตระหนักถึงความเข้าใจบรรลุสัมบูรณ์ ถึงความเป็นองค์รวมของจิตสัมบูรณ์ทั้งหมดหรือสิ่งสัมบูรณ์ (The Absolute)

1. วิชาวิธีเฮเกิล (Hegel’s dialectic) กับเครื่องเรียนรู้ (Machine Learning) เฮเกิลมองว่า ความรู้และความคิดพัฒนาการผ่านกระบวนการที่เรียกว่า วิชาวิธี ซึ่งประกอบด้วยสามองค์ประกอบหลัก คือ ประเด็น (Thesis) การเห็นต่าง (Antithesis) และสังเคราะห์ (Synthesis) หรือบูรณาการ ซึ่งกระบวนการ

นี่เป็นแค่จุดเริ่มต้นในประเด็นหัวข้อ(เดิม)ใหม่ ยังไม่ใช่ว่าการสิ้นสุด แต่ที่จะนำไปยกระดับสู่การหักล้างหัวข้อ(เดิม)ใหม่ และการสังเคราะห์เพื่อบูรณาการต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งพัฒนาการ AI แบบ Machine Learning ก็แตกต่างกันจึงจำแนกให้เข้าใจง่ายดังนี้ ขั้นที่ 1) การสะสมรวบรวมข้อมูลจำนวนมาก (Thesis) หรือข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ดังที่ Russell and Norvig (2020) เฮเกล เรียกว่าประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นขั้นตอนพื้นฐานจำเป็นสำหรับการเรียนรู้เข้าใจและพัฒนา → ขั้นที่ 2) การวิเคราะห์ โดยสร้างแบบจำลองที่ซับซ้อนและสร้างผลลัพธ์ออกมา หากผลลัพธ์ไม่ถูกต้องก็ส่งข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) กระบวนการนี้เฮเกลอธิบายว่าเป็นจิตวิญญาณที่พัฒนาผ่านความขัดแย้งและการแก้ปัญหาให้บรรลุเป้าหมาย → ขั้นที่ 3) สังเคราะห์ (Antithesis) คือบูรณาการความรู้ทั้งหมดเข้าด้วยกันและปรับปรุงประสิทธิภาพให้ดีกว่าเดิม ดังที่ Delaney and Wallenstein (2012) ผู้วิจัยจึงนำพัฒนาการ AI เครื่องเรียนรู้ (ML) เป็นตัวอย่าง ดังนี้

- 1) Thesis: ระบบการสื่อสารดั้งเดิมระหว่างมนุษย์กับเครื่องจักรในยุคเริ่มต้น มนุษย์ควบคุมสั่งงานคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ AI มีข้อจำกัดเชิงแคบเทคโนโลยีต่ำทำตามคำสั่งและการสื่อสารเข้าใจภาษาต่ำ เช่น คำสั่งทางโปรแกรมต่างๆ หรือ Chatbot ฯลฯ
- 2) Antithesis: เมื่อโลกได้พัฒนาเทคโนโลยีเข้าสู่สารสนเทศข้อมูลข่าวสาร ผู้ใช้ต้องการเครื่อง AI ที่มีปฏิสัมพันธ์เข้าใจภาษาธรรมชาติมนุษย์และตอบคำถามซับซ้อนได้มากขึ้นหรือสื่อสารคล้ายคนจริงๆ ได้ ผู้ใช้งานจึงเกิดขัดแย้งกับข้อจำกัดของระบบ AI เก่าอีกครั้ง
- 3) Synthesis: ผู้พัฒนาปรับปรุงระบบใช้ชุดคำสั่งหรือ อัลกอริทึม (Algorithm) มีประสิทธิภาพที่สะสมข้อมูลมากขึ้นและทำการเรียนรู้เข้าใจจากข้อมูลในกฎระบบผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนวิธี แล้วทำการอนุมานคำตอบจากเหตุผลที่มีข้อมูลอยู่นำไปสู่การคำนวณหาค่า เพื่อตัดสินใจในรูปแบบ (Model) ซ้ำๆ เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ตามภารกิจ เพื่อเข้าใจโดยง่าย จึงอธิบายว่า (1) Thesis: ผู้ใช้ประสบปัญหาในระบบผลิตภัณฑ์ (2) Anti-thesis: การใช้วิธีแก้ไขปัญหา (3) Synthesis: ใช้โซลูชัน (Solution) คือแนวคิดใหม่ตอบโจทย์ไปสู่วิธีใหม่ๆ Vincent Galante, (2018) ที่เปลี่ยนแปลงประสบการณ์ของผู้ใช้

สังเกตได้ว่า พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์มีเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่าขึ้น เกิดกระบวนการชุดคำสั่ง หรือ อัลกอริทึมที่เป็นนามธรรมจากการพัฒนาสติปัญญามนุษย์ก้าวหน้าบนเส้นทางสิ่งขัดแย้งโดยปรากฏการณ์หรือบริบทของผู้ใช้ระบบออนไลน์พฤติกรรมมนุษย์ยุคปัจจุบัน สอดคล้องดัง เฮเกลกล่าวไว้เมื่ออดีตกาลว่า “สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา”

2. ปฏิสัมพันธ์เทคโนโลยี AI ปัจจุบันกับความเชื่อมโยงด้านจิตสัมบูรณ์ของเฮเกล ChatGPT ผลลัพธ์ของปัญญาประดิษฐ์การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning AI) กับการผสมเครือข่ายฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) ผ่านโครงข่ายประสาทเทียม Artificial Neural Network) ในการจำลองภาษาขนาดใหญ่ โดยการประมวลผลภาษาธรรมชาติผ่านระบบอินเทอร์เน็ตทุกสรรพสิ่งกลายเป็น AI คู่สนทนาในยุคดิจิทัลตามที่ Chatgpt.com กล่าวอ้างเป็นผู้ช่วยและที่ปรึกษา การศึกษา งานเขียน ฯลฯ บูรณาการความรู้ทางเทคนิคสามารถสื่อสารสนทนากับมนุษย์อย่างเข้าใจได้เป็นธรรมชาติ และสังเคราะห์ข้อมูลได้คล้ายมนุษย์

เปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ในหลายด้านบนระบบเดียวเพื่อให้มนุษย์ได้วิเคราะห์ตัดสินใจ บ่อเกิด ChatGPT คือ ข้อจำกัดที่ก่อกำเนิด เสรีตอบสนองได้ไม่ตรงใจผู้ใช้งาน ดังนี้

รูปแบบ	Google Search	ChatGPT
โฆษณา (Ads)	มีโฆษณาแทรกหลายจุด	ไม่มีโฆษณาแสดง
ลักษณะการตอบ	แสดงลิงก์ที่มีโฆษณาก่อน	ตอบเนื้อหาได้ตรงกับที่ต้องการ
ความเร็ว	ผู้ใช้ใช้เวลากรองข้อมูลเอง	สรุปจบในบทความเดียว
ความสามารถพิเศษ	ค้นหาแบบกว้างและอัปเดตเร็ว	วิเคราะห์/สังเคราะห์เชิงลึกทันที

กล่าวได้ว่า ChatGPT ได้สะท้อนบริบทสังคมออนไลน์โดยการพัฒนาความเข้าใจ แสวงหาความรู้ที่เติบโตทางปัญญาจากพฤติกรรมมนุษย์ เมื่อมองผ่านจิตสำนึกของเฮเกลพบว่าการก้าวข้ามข้อจำกัดเดิม, เชื่อมโยงความรู้ คือไม่สนองตอบผู้ใช้งานออนไลน์ → เห็นแย้งและแก้ปัญหา → นวัตกรรมใหม่ที่ตอบสนองโจทย์ นั่นคือ ความรู้ = Thesis + Antithesis → Synthesis → Thesis ใหม่ → สังเคราะห์วนซ้ำๆ จนสูงสุด หรือไม่มีสิ้นสุด

ในขณะเดียวกันเทคโนโลยีดิจิทัลก็ได้หยุดนิ่ง AI พยายามสร้างสรรค์สิ่งใหม่ จากข้อจำกัดและจุดบกพร่องส่งผลกระทบต่อการพัฒนาใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นเช่น DeepSeek Model AI จากจีนสร้างปรากฏการณ์ใหม่เป็นที่สนใจจากทั่วโลกในด้านประสิทธิภาพอัลกอริธึม AI ที่ทรงพลัง chat.deepseek.com แสดงขีดความสามารถออกมาอย่างเหลือเชื่อในต้นทุนที่ต่ำกว่า

คุณสมบัติ	ChatGPT	DeepSeek
ทรัพยากร	ต้นทุนสูง 1,000 M.Us.d	ต้นทุนต่ำ 5.5 M.Us.d
ด้านเทคนิค	สร้างเนื้อหาได้กว้างหลากหลาย	โปรแกรม/วิเคราะห์คณิตศาสตร์
คุณสมบัติ	สนทนาธรรมชาติทั่วไปได้กว้างกว่า	วิเคราะห์เชิงลึกได้ตรงประเด็น
source	แหล่งข้อมูลมหาศาล	ใช้ประสิทธิภาพอัลกอริธึมขั้นสูง

กล่าวได้ว่า DeepSeek Model AI สามารถย้ำสิ่งที่เฮเกลอ้างไว้ว่า “แนวคิดที่นอกกรอบจินตนาการที่ไร้ขอบเขต ย่อมสร้างสรรค์สิ่งใหม่ แต่ก็ยังไม่ใช่การสิ้นสุด” กล่าวอ้างโดย Singe (2001) สิ่งใหม่จะไต่ระดับนำสู่การหักล้างหัวข้อเดิม (ใหม่) และสังเคราะห์ บูรณาการต่อไปอย่างไม่หยุดนิ่ง

อย่างไรก็ตาม เราต้องพยายามกำหนดขอบเขตที่เหมาะสมสำหรับ AI ซึ่งครอบคลุมถึงการทำประโยชน์ต่อสังคม การรักษาคุณค่า ความโปร่งใส และมีความรับผิดชอบรวมถึงจริยธรรม เนื่องจาก AI เป็นเพียงเครื่องจักรไม่มีจิตใจอารมณ์ความรู้สึกเหมือนมนุษย์ เราไม่ควรปล่อยให้คอมพิวเตอร์ตัดสินใจเรื่องสำคัญแทนเรา แม้ผู้พัฒนา AI จะสามารถป้อนข้อมูลและโปรแกรมต่างๆ ให้ AI ทำงานได้ใกล้เคียงกับมนุษย์ แต่ AI ก็ยังคงเป็นเพียงเครื่องมือ Russell and Norvig (2020) จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการในการสร้างสำนึกพลเมืองดิจิทัลและผู้ใช้งาน AI ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยี AI ควรดำเนินไปอย่างรอบคอบมีความ

เสียงสูงที่จะละเมิดสิทธิส่วนตัวของผู้ใช้ คำถามเรื่องจริยธรรม, ความถูกต้องของข้อมูลเชิงวิจารณ์ว่า AI อาจทำให้ส่งผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ที่พึ่งพา AI มากเกินไป สิ่งนี้จะผลักดัน Synthesis ให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ไม่หยุดนิ่ง เช่น การพัฒนา AI ที่มีรับผิดชอบมากขึ้น (Responsible AI)

จากข้อสังเกต เผยให้เห็นความเชื่อมโยงที่น่าสนใจระหว่างวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยี AI ที่เริ่มพัฒนาพื้นฐานจากระบบปัญญาประดิษฐ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic AI) ที่ต้องอยู่ในกรอบคำสั่งมนุษย์ก้าวไปสู่การเรียนรู้เครื่องจักร (machine learning) ที่ไม่ต้องรอคำสั่งเป็นตัวตนที่ตัดสินใจเองได้ และในปัจจุบันคือเครื่องเรียนรู้เชิงลึก (deep learning) หรือ Integrated AI ที่รวมหลากหลายสาขาวิชาเข้าด้วยกัน (Multidisciplinary Approach) เป็น AI ที่เน้นการคิดและกระทำอย่างมีเหตุผล (Rational Agents) ตัดสินใจได้เลียนแบบมนุษย์ดัง ซูพันธุ รัตนโกศา (2559) ว่าเป็นวิวัฒนาการเพื่อตอบสนองผู้ใช้อย่างต่อเนื่องที่ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาแนวคิดตามทัศนะจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิล ที่มีเส้นทางพัฒนาจิตวิสัยผ่านกระบวนการวิภาษวิธี เริ่มจากการเรียนรู้เพื่อเข้าใจถึงทักษะเชิงปัญญาในตน (Intellectual) ก้าวสู่ระดับขั้นภูมิปัญญา (Absolute knowledge) ในองค์ความรู้ ผสมผสานเชื่อมโยงปัจจัยที่สัมพันธ์อย่างหลากหลาย ซับซ้อนในการดำรงอยู่ร่วมกันเป็นองค์รวม (Holism) อย่างมีความรับผิดชอบ (Sittlichkeit-จริยธรรม) และก้าวไปสู่ขั้นสูงสุดคือ สิ่งสมบูรณ์ (The Absolute) ตามปรัชญาเพื่อรวมเป็นหนึ่ง แบบอุดมคติเยอรมัน จึงกล่าวได้ว่า พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์มีรูปแบบหลักการเดียวกันตามทัศนะจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิล

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์กลายเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคตของมนุษย์ เราจึงควรศึกษาเรียนรู้อย่างเข้าใจด้าน AI พร้อมด้วยการส่งเสริมทักษะพลเมืองดิจิทัลแก่เด็กก่อนวัยเรียนจนถึงผู้สูงวัยเพื่อรับมือในเปลี่ยนแปลง

1.2 สิ่งดำรงอยู่ของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันที่อยู่ท่ามกลางหลากหลายทางวัฒนธรรม แนวคิด วิพากษ์เชิงลบส่งผลกระทบต่ออคติ การหมิ่นเสียดสีสู่การเผยแพร่ในสังคมสาธารณะออนไลน์ ส่งเสริมพลเมืองสร้างทัศนคติเชิงบวกให้มีการไตร่ตรองทางปัญญาและการอยู่ร่วม

1.3 การสร้างจิตสำนึกในตนเองให้มีคุณธรรม ทำให้พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์ตามทัศนะจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิลช่วยยกคุณค่าจริยธรรมให้สังคมรอบด้าน การส่งเสริมจิตสำนึกส่วนรวมแก่พลเมืองนำไปสู่การดำรงอยู่อย่างมีความรับผิดชอบโปร่งใสสามารถอธิบายได้และส่งเสริมจิตสำนึกเชิงสากล ในการพัฒนาสิ่งใหม่หรือนวัตกรรมอย่างยั่งยืนต่อมวลมนุษยชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

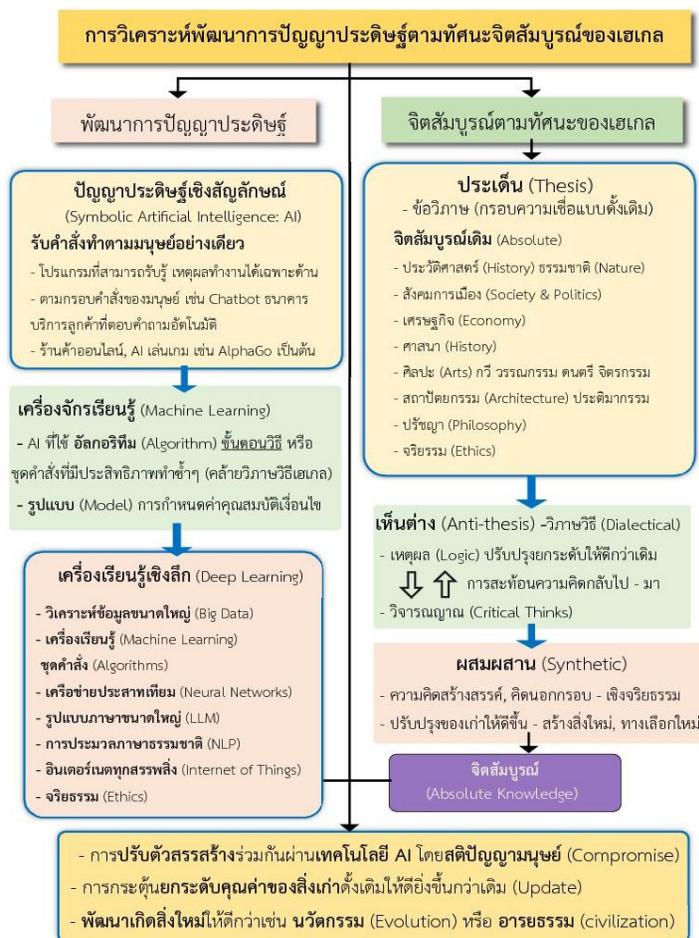
2.1 พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์กับการส่งเสริมทักษะพลเมืองดิจิทัล

- 2.2 จิตสัมบูรณ์ของเฮเกิลกับแนวคิดพุทธปรัชญามรรคมีองค์แปด
- 2.3 พัฒนาปัญญาประดิษฐ์เพื่อบรรเทาสติอารมณ์ตามจิตสัมบูรณ์เฮเกิล

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

พัฒนาการปัญญาประดิษฐ์ เป็นสหวิทยาการบนระบบนิเวศเทคโนโลยีข้อมูลดิจิทัล (Platform) เพื่อการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ระหว่างทักษะมนุษย์กับประสิทธิภาพคอมพิวเตอร์โดยปัญญาประดิษฐ์ผ่านเครือข่ายข้อมูลออนไลน์ สอดคล้องกับแนวคิดเชื่อมโยงองค์ความรู้ของแนวคิดจิตสัมบูรณ์ของเฮเกิลที่สร้างนวัตกรรมยกระดับอย่างมีคุณค่าความรับผิดชอบ สะท้อนถึงภูมิปัญญาเชิงนามธรรมกับรูปธรรมบนเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เพื่อประโยชน์ดำรงอยู่ในสังคมของมวลมนุษยชาติอย่างผาสุกและยั่งยืน อย่างมีอารยธรรม ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ชูพันธุ์ รัตนโกศา. (2559). *ความรู้เบื้องต้นทางปัญญาประดิษฐ์*. เอกสารคำสอน, ภาควิชาเทคโนโลยีวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์, วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- Delaney, B. M., & Wallenstein, S.-O. (2012). *Translating Hegel: The phenomenology of spirit and modern philosophy*. Stockholm: Södertörn University.
- Galante, V. (2018). *Design & dialectic*. OCAD University.
- Hegel, G. W. F. (1977). *Phenomenology of spirit* (A. V. Miller, Trans.). New York: Oxford University Press.
- Russell, S., & Norvig, P. (2020). *Artificial intelligence: A modern approach*. (4th ed.). California: Pearson.
- Singer, P. (2001). *Hegel: A very short introduction*. New York: Oxford University Press.